

невисокому рівні. У цьому контексті внутрішні запозичення, які є засобом перерозподілу прибутку всередині країни, видаються більш прийнятними для капіталодефіцитної економіки.

Пріоритетним завданням боргової політики є також пошук оптимального співвідношення між борговим та податковим фінансуванням бюджетних видатків. У короткостроковому періоді залучення позичкових ресурсів дає можливість дещо знизити фіскальне навантаження на національну економіку в розрахунку на спрямування додаткових коштів, які залишаються в суб'єктів господарювання, на їхній розвиток.

Комплексний підхід до реалізації стратегії управління державним боргом має знайти своє відображення в зміцненні координації боргової політики з бюджетно-фінансовою та грошово-кредитною політикою, метою чого є підвищення ефективності управління активами та пасивами держави. Суттєвою перешкодою в налагодженні належної стратегічної ефективності боргової політики в Україні є відсутність цілісної системи законодавчого забезпечення обслуговування та погашення державного боргу.

Федоров В. А.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри теорії держави і права*

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ У КАТЕГОРІАЛЬНОМУ АПАРАТІ ДЕРЖАВОЗНАВСТВА

У сучасному житті складно обійтися без тісної взаємодії юридичної теорії та юридичної практики. І якщо раніше звучали заклики до того, щоб правознавство і державознавство більше відображали потреби права і держави, то зараз надактуально, щоб практика своєчасно використовувала досягнення юриспруденції.

Не є винятком загальнотеоретична юриспруденція, на рівні якої постійно уточнюється категоріальний апарат, удосконалюється мова права, не тільки висвітлюються зміни, що відбуваються в державній і правовій сферах, але й розкриваються шляхи їх використання для оптимізації правової системи і державності. Одночасно загальнотеоретична юриспруденція – це розвиток правової культури України в дусі національних правових традицій і тих змін, які пов'язані з правовим менталітетом суспільства доби постмодерну.

Загальнотеоретичні юридичні поняття є формою конкретного мислення, що вкладається в логічно оформлену систему узагальнюючих ідей про групи юридичних явищ, відображених у їх відмінних ознаках.

Криза 70 – х років XX століття викликала серйозні потрясіння і внесла багато змін до державних систем. Виявилася неспроможність великого державного сектора в економіці, уразливість масштабної соціальної політики. Нове інформаційне середовище, техніка і технологія поставили

перед державними системами проблеми зміни і пристосування. Приватизація і скорочення державного сектора, зниження податків, зменшення соціальних витрат, ряд інших змін забезпечили вдосконалення державного регулювання і створили умови для динамічного розвитку. Склалася нова парадигма держави, відповідна етапу, що охоплює останні десятиліття XX століття з абсолютно новим категоріальним апаратом, що потребує подальшої розробки і вивчення.

Тільки після опанування науковими поняттями і категоріями в галузі права і держави можна визначати закономірності державно-правового розвитку, творчо розвивати, створювати моделі і пропонувати прогнози їх поступального руху.

Держава існує і діє в певному середовищі – природному і суспільному. Вона знаходиться у взаємному зв'язку з суспільством в цілому, різними колективами, окремо взятими особами, врешті-решт, різні держави знаходяться у постійних взаємозв'язках одна з одною, саме тому однією з основних ознак сучасної держави є саме категорія державний борг без виділення і вивчення якого в категоріальному апараті сучасної юриспруденції неможливо вивчення та дослідження держави в сучасні науки державознавства.

Державний борг, як такий, досить детально вивчається економічною наукою та як економічна категорія, але з точки зору юридичної науки дослідження не проводились практично зовсім. Тоді як під час світової фінансової кризи розробка теоретичного, правового аспекту категорії «державний борг», вироблення категоріального апарату та базової теоретичної основи стає найбільш актуальною.

Однак в Україні на сьогодні спеціальних досліджень щодо визначення державного боргу як нового поняття в категоріальному апараті юриспруденції, його структури та змісту не здійснювалось, в загально-теоретичній юриспруденції зазначеному питанню приділено не так багато уваги, обмежуючись досить вузькою класифікацією в дослідженнях економічної науки та науки фінансового права, що не дає можливості підняти дану категорію на новий загальнотеоретичний рівень при характеристиці права та держави.

В той час як вивчення поняття державного боргу та його класифікація, розроблення та вивчення даного питання в загальнотеоретичному аспекті, як однієї з основних категорій державознавства є життєво необхідним для сучасної юридичної науки.

Категорія «державний борг» дуже складна та багатогранна, саме тому дуже важливо виробити синтезований, загальнотеоретичний, державотворчий характер даного поняття, який би мав методологічне значення для більш глибокого вивчення різних сторін державності, її організації, діяльності держави в сфері економіки, політики, правового регулювання та ін.

У вузькому розумінні можна охарактеризувати державний борг як окрему фінансово – правову категорію, тоді як в широкому розумінні дер-

жавний борг – це загальнотеоретична, фундаментальна, державотворча дефініція.

Все вищевикладене вимагає якісно нового підходу до визначення державного боргу, виділення його не просто в окрему теоретичну категорію, а усвідомлення даного поняття як невід’ємної ознаки сучасної держави, без вивчення якої неможливо зрозуміти суті та напрямку розвитку сучасної держави в цілому.

Усвідомлення державного боргу не просто як регулятора економіки чи засобу фінансування бюджетного дефіциту, а як однієї з основних ознак сучасної держави, а отже і подальше використання його можливостей, має ґрунтуватися виключно на правових відносинах та на чітко розробленій теоретичній базі. Це передбачає точне і безперерйне виконання державою своїх зобов’язань, належне юридичне оформлення боргових відносин, систематизацію ін форм ації по існуючому державному боргу, оприлюднення інформації про використання запозичених ресурсів, звітності про склад і структуру державного боргу, прийняття спеціального законодавчого акта про державний борг, вдосконалення вже існуючих нормативно – правових актів з даного питання, притягнення вчених економістів та правознавців до обговорення проблемних питань, що виникають.

Отже дуже важливо з’ясувати правовий зміст категорії «державний борг» та визначити відповідну дефініцію на підставі аналізу та узагальнень відповідних положень, що їх визначали та обґрунтовували науковці юристи, економісти та фінансисти не тільки в Україні, а й в світі, а також положень чинного законодавства та законодавства закордонних країн.

Таким чином проблематика вивчення категорії «державний борг» є на сьогодні відкритою в науці державознавства та потребує глибоко пересмислення, системного юридичного дослідження, розроблення теоретичної, базової основи для подальшого її розвитку як загальнотеоретичного, фундаментального поняття, яке закладає основу для функціонування та розвитку сучасної держави.

Личко В. С.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри теорії держави і права*

ТРЕТЕЙСЬКІ СУДИ ЯК СУБ’ЄКТИ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ

Питання правової допомоги в Україні було і залишається актуальним, оскільки інститут правової допомоги в Україні знаходиться на стадії активного становлення. Законом України «Про безоплатну правову допомогу» визначені основні засади безоплатної правової допомоги, окреслено коло суб’єктів одержання та надання безоплатної правової допомоги в нашій державі. Проте, не дивлячись на значні позитивні зрушення в на-